

Falsterbobåtens datering

Av Jan Bill

Figur 1. Vraket under utgrävning.

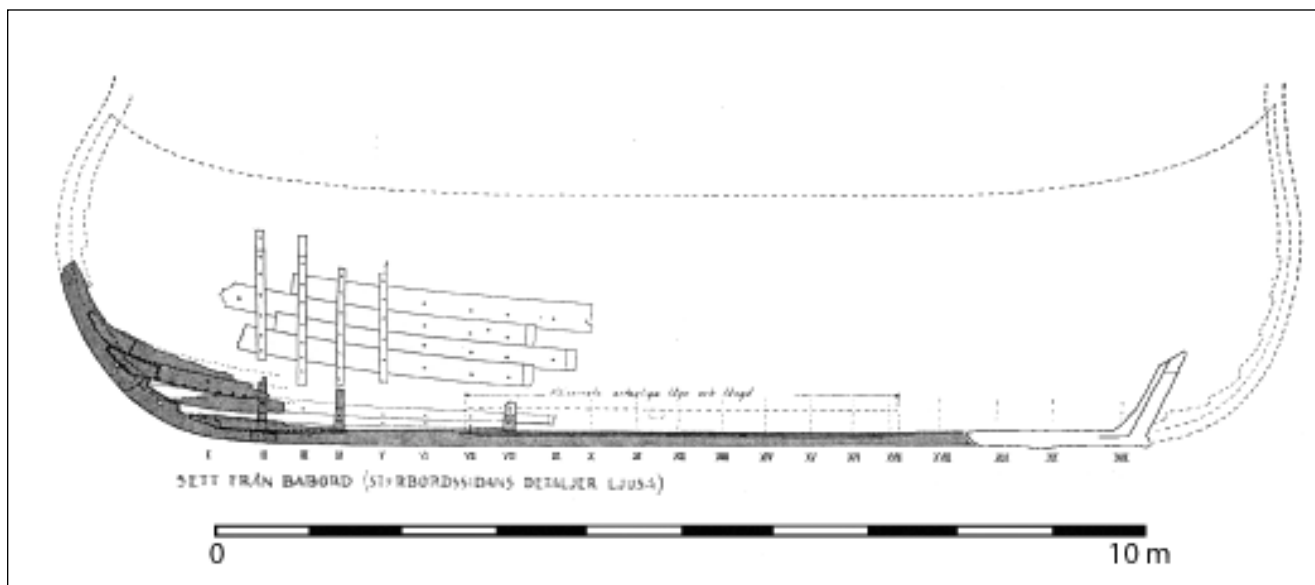
1932 fann man och grävde ut ett medeltida skeppsvrak i strandkanten vid Falsterbo, en av de två medeltida köpstäderna på Skanör-Falsterbohalvön i sydvästra Sverige (figur 1). Vraket var starkt sönderbrutet, men med både för- och akterstäv bevarade tillsammans med flera sammanhängande partier av ena skeppssidan och många lösa bordplankor. Det gjordes inte någon omedelbar uppmätning eller annan dokumentation av fyndförhållandena.

Skeppets fragmenterade tillstånd i kombination med det bristfälliga förarbetet gjorde uppgiften svår för Sveriges då ledande skeppsarkeolog Harald Åkerlund då han 1947, 15 år efter utgrävningen, blev ombedd att utarbeta en rekonstruktion av fyndet (figur 2).

Resultatet av Åkerlunds ansträngningar kunde från och med 1948 beskådas i den nybyggda Sjöfartshallen på Falsterbo museum, där skeppsdelarna blev monterade på ett stålskelett, vilket naturligtvis sponsrades av Kockums – Malmös redan då stora och internationella skeppsvarv. Åkerlunds rekonstruktion publicerades några år senare i *Sjöhistorisk årsbok* 1952.

Dateringsproblematik

Utgrävningen gav även några övriga fynd, bland annat en skosula och några keramikskärvor, men inget som kunde ge skeppet någon klar datering. En pollenanalys pekade tydligt på tidig medeltid, och ett mynt, funnet i ett lager ovanför vraket gav även ett terminus post quem

Figur 2. Ritning över Falsterbobåten.

för detta lager. Myntet, slaget av Erik Menved i Lund, kunde nämligen tidigast ha hamnat i jorden 1286. En så sen datering ansågs otänkbar, och det var heller inget som hindrade att dateringen av fyndet var betydligt äldre än just detta lager.

Ett delsvår på dateringsproblematiken kom 1956, då ett prov togs på tätningsmaterialet från båten och daterades på det relativt nyupprättade Laboratorium för radioaktiv datering i Stockholm. Provet fick benämningen St-204, och dess ålder fastställdes till 850+70 år, vilket svarade till en datering till omkring 1100 e. Kr. Falsterbobåten hade nu fått naturvetenskapens stämpel som visade på tidig medeltid, vilket även fördes in i litteraturen.

Sedan 1969 har man emellertid känt till att ¹⁴C-analysernas datering måste kalibreras för de svängningar som förekommer i atmosfären för just denna isotop, och att åldern i kalenderår räknat blir en annan än den uppmätta. Medräknat denna kalibrering för provet St-204, blir dateringen inte längre omkring 1100 utan snarare ett århundrade yngre, omkring 1200 e. Kr.

¹⁴C-datering är inte den optimala metoden för att åldersbestämma ett skeppsvrak, eftersom den inte är så exakt. Detta är speciellt tydligt vid dateringen av medeltida lämningar. Svängningarna i atmosfärens isotopinnehåll under denna tidsperiod gör det svårt att fastslå ett objekts ålder utan att få en felmarginal på mellan 100 och 200 år. Lyckligtvis är det tvärt om när det gäller dateringsmetoden dendrokronologi, som ofta kan ge en godtagbar tidpunkt för det använda timrets fällningstillfälle.

Nya dateringsförsök

Som ett led i Marinarknologiskt Forskningscenters projekt Small Scale Seafaring in Danish Waters AD 1000–1600 blev just en dendrokronologisk undersökning gjord på Falsterboskeppet hösten 2001, i samarbete med Falsterbo museum och Nationalmuseets Naturvetenskapliga Undersökningar. Sammanlagt blev sex plankor utvalda och transporterade till Köpenhamn, där dendroprover togs ut och mättes. Vid valet av plank togs det, i den mån det var möjligt, hänsyn till om de yngsta årsringarna – splinten – var bevarad, då denna är en förutsättning för att metoden ska ge ett precist resultat. Bedömdes plankorna vara reparationsplank valdes dessa bort, eftersom dessa skulle ge en för ung ålder på skeppet.

Detta var andra gången som det togs prover från vraket för dendrokronologisk åldersbestämning. 1991 undersökte den svenska dendrologen Alf Bråthen, i samarbete med Fotevikens Maritima Centrum, sju prover, vilka samtliga noggrant återplacerades på skrovet. Proverna, som saknade splintved, kunde i bästa fall ge en terminus post quem-datering, men man lyckades inte denna gång att placera dem i en dendrokronologisk grundkurva. Undersökningen blev aldrig offentliggjord, men Alf Bråthen ställde vänligen sina mätningar till förfogande för det nya dateringsförsöket, som alltså kunde baseras på de sex nya proverna såväl som på Bråthens sju mätningar från 1991.

Man lyckades att datera samtliga av de sex nytagna proverna, samt sex av Bråthens prover (figur 3). Ett av de nya proverna hade splintved bevarad, och med bak-

